

Våld i samkönade relationer

Av: Louisa Torstensson

Ht 10

Handledare: Bodil Stenshed

ABSTRACT

The domestic violence among lgbt - persons is a social problem and should be treated as such. Until now it has not been investigated as much as domestic violence amongst heterosexuals. This despite the fact that it is known that between 20 and 50 % (Alexander 2002) of homosexual couples have suffered from it. In other words it is as common as within heterosexual couples. The science and research about domestic violence in homosexual couples has failed to find solutions to this problem, and still today it is taboo to speak about other forms of violence than “man hitting woman”. Hence when homosexuals seek help they suffer from the lack of competence regarding violence in homosexual relationships, and, as the ”treatment” often tends to scare off the help seekers, they don’t ask for help. The aim of this essay is to examine the theses that homosexual men endure more sexual abuse and homosexual women endure more psychological abuse in their relationships. It will also show different models explaining what could make people become violent. It is based on four interviews with different professionals, representing the group of study. The results of the study, among others, is that an intersectionality perspective as well as the childhood environment and the social education affects the violence. And, the most common form of violence is psychological violence.

But before all, this essay is an attempt to encourage people to learn more and talk about the problem that domestic violence in homosexual couples constitutes.

Key words: domestic violence, same-sex abuse, same sex relationships.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ABSTRACT	2
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
FÖRORD	5
TACK	5
1 INLEDNING	6
1.1 Inledning och Problemformulering	6
1.2 Syfte och Frågeställningar	7
1.2.1 Syfte	7
1.2.2 Frågeställningar	7
1.3 Definition av våld och dess olika uttryckssätt	7
1.3.1 Psykiskt våld	8
1.3.2 Fysiskt våld	8
1.3.3 Sexuellt våld	8
1.4 Heteronormativitet	9
1.5 Definition: samkönade relationer	9
1.6 Likheter i samkönade och olikkönade relationer	10
1.6.1 Normaliteringsprocessen	10
1.6.2 Våldsprocessens metod och mönster	11
1.7 Olikheter i samkönade och olikkönade relationer	11
2. METOD	12
2.1 Metodval	12
2.2 Urval	13
2.3 Etiska överväganden	13
2.3.1 anonymitet	14
2.3.2 Metodens förtjänster	14
2.3.3 Metodens begränsningar	15
2.3.4 Rehabiliteringen, eller tillförlitlighet	15
2.3.5 Litteratursök och kontakt	15
3. TIDIGARE FORSKNING OCH EMPIRI	16

3.1 Historik.....	16
3.3 Internationell forskning.....	17
3.4 Nationell forskning.....	18
3.4.1 Rapporter, handböcker, uppsatser	18
4 TEORETISKA PERSPEKTIV	19
4.1 Intersektionella studier	19
4.2 Mikro och Makro - Två förklaringsmodeller	20
4.2.1 Individuella - psykologiska/ Mikro perspektivet	20
4.2.2 Samhälls/ Makronivå perspektivet	20
5 ANALYS och RESULTAT	22
5.1 Vilken typ av våld förekommer i homosexuella relationer?	22
5.1.1 Myter och fakta	23
5.2 Vem gör vad?.....	23
Kvinnor utövar mest psykiskt våld och män mer sexuellt våld... eller?	23
5.2.1 Allmänt om våldsbilden i samkönade relationer	24
5.2.2 Män som förövare och utsatta	25
5.2.3 Kvinnor som förövare och utsatta	26
5.2.4 Biologiskt kön	27
5.3 Olika förklaringsmodeller: intersektionalitet, makro och mikro	29
5.3.1 Intersektionalitet.....	29
5.3.2 Mikroperspektivet	31
5.3.3 Makroperspektivet.....	32
5.4 Konsekvenser av våld och övrigt	34
5.4.1 Själv mord och missbruk.....	34
5.4.2 Minoritetsstress, anmälan och diskussion	35
6 DISKUSSION	37
6.1 Sammanfattning	37
6.2 Avslutande reflektion.....	38
Referenslista	39
Bilaga 1 Enkät	40
Bilaga 2 Intervju	41

FÖRORD

Att vara homosexuell är att tillhöra en minoritet och som inom alla minoriteter är kännedomen om hjälp och bemötande av för gruppen specifika problem liten. Gruppen homosexuella är en växande grupp, som tagit skada av samhällets konstruktion om vad som är normen – såväl i historien som i nuet. Det finns en stor skillnad i vilka resurser och instanser som står till buds för homo- respektive heterosexuella par.

Detta trots att regeringens skrivelse ”2007/08:39 Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer” säger: ” Alla människor har rätt att leva i trygghet och säkerhet. Den som utsätts för hot och våld ska ha rätt till skydd och stöd. Det skydd och stöd som erbjuds ska vara av god kvalitet, individuellt anpassat och tillgängligt för den som är i behov av det. Våldsutsatta människor ska få samhällets stöd att leva ett normalt liv i frihet. Samhällets insatser ska syfta till att hindra våldsverkare från att begå brott och därmed också hota andra människors trygghet. Frihetsinskränkningar ska riktas mot den som utövar våld, medan den våldutsattas frihet ska värnas”.

TACK

Carin Homlberg, sociolog och verksam i RFSL; Lina Plouge, utbildningsamordnare NCK;
Representanten Mansjour, mansjour; Gunnar Michaelsson, läkare och terapeut.
Fej Skantz, hbtq-studenterna. De 17 personer som tog sig tid att svara på enkäten.
Tack också till Bodil Stenshed, Lars Torstenson och Inger& Jörgen von Essen.

1 INLEDNING

1.1 Inledning och Problemformulering

Tidigare studier visar att det förekommer våld i såväl heterosexuella som i homosexuella relationer. Oavsett biologiskt kön uttrycker sig våldsprocessen i samma former: kontroll, hot om våld och psykiskt och fysiskt våld (Holmberg & Stjernqvists 2008). Det svenska välfärdssamhället erbjuder olika instanser och organisationer (som t ex kvinno- respektive mansjourer) för att hjälpa de personer som befinner sig i ett förhållande med våld- hjälp till såväl förövaren som den som fått utstå våldet. Samma studie visar att homosexuella söker hjälp i mindre utsträckning än heterosexuella och att problemet är något av ett osynligt problem. En anledning kan vara att färre instanser är specialiserade på att hjälpa homosexuella par där våld förekommer. Det kan också bero på bemötandet från instansernas personal - rädslan för homofobiska inslag avskräcker många från att söka hjälp.

Problemets orsaker, omfattning och lösningar är något som Håkan Jönsson tar upp (Jönsson, 2010:25). När det gäller våld i samkönade relationer vet vi att homosexuella parrelationer, likväl som heterosexuella, kan innehålla inslag av våld. Men pga. av att forskningen i ämnet inte är utförlig, vet vi inte i vilken omfattning. Inte heller finns det lika många organisationer som jobbar med samkönat våld som med våld i olikkönade relationer. I mycket beror detta på bristande kunskap. Problematiken kring samkönat våld blir något av en ond cirkel då hjälp inte kan ges om det inte finns relevant kunskap om när, var och hur? och då informationen om att hjälp finns att tillgå inte når ut till målgruppen. Samtidigt kan inte forskning bedrivas om inte målgruppen tydligt visar att hjälp behövs, t ex via anmälningar. I nuläget finns några alternativ till lösningar (t ex RFSL), men mer kunskap och hjälp behövs. Etableringen av fenomenet som ett samhällsproblem skulle innebära att fler forum kunde ge en bättre och mer adekvat hjälp.

En intressant aspekt av våld i samkönade relationer är att bilden av kvinnan som offer och mannen som förövare raseras. Samhällskonstruktionen av kön och genus ifrågasätts på så vis. Det kan därför vara intressant att begrunda studien utifrån den socialkonstruktionistiska teorin, där Berger är en förgrundsgestalt.

Konstruktionistiska tankegångar, som dem som Jönsson (2010:25) nämner: "... visar hur ett problem

ska förstås avseende karaktär och orsaker, samt varför, hur och av vem det måste åtgärdas.”, gör teorin passande i detta arbete.

1.2 Syfte och Frågeställningar

1.2.1 Syfte

Då våld i samkönade relationer är ett existerande men relativt osynligt problem, är det intressant för läsaren att få en inblick i huruvida våldet ser annorlunda ut i manliga och kvinnliga homosexuella relationer. Samtidigt som själva problemet blir synligt kan det väcka intresse för vidarestudier och förändringar.

Holmberg & Stjernqvists (2008) studie pekar på tendenser som visar att homosexuella män har en högre tolerans för uttalat psykologiskt våld medan kvinnor som lever i en samkönad relation verkar snabbare uppfatta och ta åt sig av det psykologiska våldet. Vidare pekar studien på att männen i större utsträckning är utsatta för sexuellt våld än kvinnor.

Syftet med uppsatsen är att belysa huruvida tesen stämmer, att homosexuella män får utstå mer sexuellt våld medan homosexuella kvinnor får utstå mer psykologiskt våld i sina relationer.

Uppsatsen går också igenom olika förklaringsmodeller till våldets uppkomst.

1.2.2 Frågeställningar

Vad för sorts våld är vanligast inom manliga respektive kvinnliga homosexuella relationer?

Vilka olika förklaringsmodeller finns för uppkomsten av våld?

1.3 Definition av våld och dess olika uttryckssätt

Våld tar sig uttryck i olika former. Det har klassificerats i tre genrer: psykiskt, fysiskt och sexuellt

våld. Alla former av våld kan kombineras med varandra: psykiskt/fysiskt, fysiskt/sexuellt, psykiskt/sexuellt (Magnusson, 2010:35).

1.3.1 Psykiskt våld

Psykiskt våld är den vanligaste våldsformen enligt SKR¹(2007) och innebär allt från kränkande ord om utseende, attityd och nära och kära till hot om självmord och isolering genom intensiv kontroll. T ex kan en av parterna förbjuda sin partner att umgås med vänner av samma kön då detta kan mynna ut i svartsjuka. På så vis förbjuds fristad hos samkönade vänner, vilket är ett exempel på isolering. En vanligt förekommande form av psykiskt våld är ekonomiskt våld och hot om outing. Med outing menas att mot dennes vilja avslöja partners sexuella läggning. Hot om outing kan vara en tung psykisk påfrestning.

1.3.2 Fysiskt våld

Fysiskt våld innebär att partnern blir riven, biten, skakad, knuffad, men också förekomsten av stryptag, örfilar, blåmärken och sår. Burke och Follingstad (1999:490) skriver: ”physical violence typically involves the use of physical force to control an intimate partner (e.g., pushing, grabbing, slapping, biting, throwing an object at the person, punching, assault with a weapon) ”.

1.3.3 Sexuellt våld

I denna uppsats hänvisar sexuellt våld till en bred definition. Det kan vara av både psykisk och fysisk art (Magnusson, 2010:31) och innebära sexuella trakasserier och användandet av nedvärderande ord i sexuell bemärkelse; det kan också vara fysiskt våld som kan gå så långt som till våldtäkt, men som även kan ta sig uttryck i t ex användandet av ”sexleksaker” (stearin, hett vatten...) mot den ena partners vilja (Stolt, 2009:54-55).

¹ Sveriges kvinno- och tjejjourers Riksförbund

1.4 Heteronormativitet

Begreppet *heteronormativitet* innebär att heterosexualitet framstår som det naturliga och självklara sättet att leva på. Annat levnadssätt faller inom ramen för vad som uppfattas som avvikande, varför det kan stämpas som fel. Heteronormativitet innebär också att tvåparsamhet ska bestå av en maskulin och en feminin part - den förutfattade meningen om att samkönade relationer är uppbyggda på en manlig och en kvinnlig könsroll hittar här sin grund (SKR, 2007:11). Heteronormativa inslag i bemötandet av andra levnadssätt kan vara inslag av tystnad, osynliggörande och arrogans.

Heteronormativitet är nära länkat till *homofobi*. Begreppet homofobi förknippas ofta med G. Weinerbergs forskning. Han definierar rädslan om att vara nära homosexuella; aversion eller diskriminering mot homosexuella är båda former av homofobi :” En uppfattning är att homosexualitet stör vad som antas vara en naturlig organisering av sexualitet och genus.” (Stolt, 2009:13).

Vidare menar M S. Kimmel att homofobin bidrar till upprätthållandet av laddningen och hierarkierna mellan könen och hjälper heterosexualiteten att behålla sin normgivande position. (Kimmels tankegångar(1996, *Manhood in America. A cultural history*) i Stolt, 2009:13).

I dag sjunker medelåldern för att ”komma ut”, dvs. offentliggöra sin sexuella läggning. Det kan ses som ett bevis för att samhället går mot en större acceptans av homosexualitet. Trots detta innebär varje ny situation eller bekantskap en ny process med att offentliggöra sin sexuella läggning och en risk för homofobiskt bemötande (Magnusson, 2010:16-17).

Homofobin förklarar den utsatthet hbt - personer lever med och den kan leda till en ”dubbel isolering - dvs. en utsatthet både från samhällets sida men också från det närmaste närverket - och öka rädslan för att söka hjälp. Homofobin leder m a o till att många hbt - personer väljer att inte rapportera eller söka hjälp. Detta kan i sin tur, som nämnts i inledningen, försvåra framsteg inom forskningen och möjligheten till att utveckla adekvat hjälp.

1.5 Definition: samkönade relationer

Med *samkönad relation* menas det i uppsatsen två personer av samma kön som ingår i en partnerrelation. Detta behöver inte betyda att de bor tillsammans. Inte bara homosexuella utan även bisexuella räknas in. Det behöver inte heller vara så att personen i fråga själv definierar sig som homosexuell eller bisexuell utan bara ingår tillfälligt i en samkönad partnerrelation. Uppsatsens definition av våld i samkönade relationer baseras på Magnussons bok 2010 om våld i en relation mellan älskande av samma kön. Hbt - begreppet kommer att användas och vara ett samlingsnamn för homosexuella, bisexuella och transpersoner. I denna uppsats kommer tyngdpunkten ligga på homosexuella relationer, men hbt - begreppet kommer att användas i den mån forskningen tillåter det.

1.6 Likheter i samkönade och olikkönade relationer

1.6.1 Normaliseringsprocessen

Magnusson (2010:323) definierar normaliseringsprocessen i en relation som ett "... förlopp där värme, ömhet och kärleksfullhet varvas med kränkningar, hot och försök att inskränka partners livsutrymme." För att normaliseringsprocessen ska triggas igång måste paret vara emotionellt bundna till varandra. Finns barn och/eller husdjur finns med i bilden är risken stor att dessa utnyttjas i processen. Normaliseringsprocessen leder inte alltid till våld, men våld i parrelationer föregås och omges ofta av en normaliseringsprocess.

Enligt McClennen, Summers och Vaughan (2002:26) sker ofta en upptrappning av våldets frekvens och svårighetsgrad. När kulmen är nådd inleds vad som kallas en "smekmånad", en period där relationen präglas av kärleksförklaringar, för att sedan övergå in i en period fylld av spänningar. Spänningarna leder slutligen till en upptrappning av våldets svårighetsgrad, och så upprepas processen. Denna process ser likadan ut i sam- och olikkönade relationer.

Som namnet indikerar betyder normaliseringsprocessen att våldet i relationen blir ett "normalt" inslag i relationens vardag. Det kan också leda till en svårighet för den utsatta att skilja på om det är våld den utsätts för eller något som kan/bör/ska förekomma i en relation.

1.6.2 Våldsprocessens metod och mönster

Processen tar sig uttryck i är desamma för sam- och olikkönade relationer: inslag av upprepat psykiskt, fysiskt och/eller sexuellt våld, men också kränkande behandling som psykisk kontroll och isolering (Magnusson, 2010:37). Även våldets mönster har likheter, makt och kontroll är centrala begrepp. Självbestraffning och anpassning från den utsattes sida är vanligt. Ett tydligt exempel på detta är att kontakten med vänner och familj kan minska markant för att slippa bråk i relationen (SKR, 2007:21). Den utsatta anpassar sig medan våldet och dess process blir ett inslag i vardagen (Magnusson, 2010:33).

1.7 Olikheter i samkönade och olikkönade relationer

Ovan nämndes en risk för isolering från vänner och familj, något som förekommer i både sam- och olikkönade relationer. Dock bör tilläggas att för den homo- eller bisexuella kan denna isolering få väldiga proportioner. Isoleringen kan ta sig olika uttryck i den utsattas vardag inte minst genom samhällets bemötande. Den som ingår i en parrelation som inte accepteras av omgivningen (pga. av heteronormativa eller homofobiska värderingar) är dubbelt isolerad då risken att omgivningen sviker är större; men också därför att resurserna är knappa och det är svårt för andra instanser (polis, domstol, sjukvård, socialtjänst...) att bistå (Magnusson, 2010:37).

Till detta kommer risken att inte bli accepterad eller korrekt bemött av det närmaste närverket. Det kan vara känsligt nog att berätta för släkt och vänner att man är homo- eller bisexuell. Risken, eller tron att risken finns, som medföljer ett offentliggörande av den sexuella läggningen kan få en homo- eller bisexuell person att dra sig undan. Detta är en relevant skillnad från isoleringsmönstret i en olikkönad relation, där förövaren ofta måste ägna mer tid åt att isolera den utsatta eftersom samhället inte utgör ett hot på samma sätt som i en samkönad parrelation (Magnusson, 2010:33). I samkönade relationer kan förövaren spela på samhällets homofobi för att få makt och kontroll, t ex genom att hota med att offentliggöra den utsattes sexuella läggning mot dennes vilja, m a o utsätta partnern för outing.

Till detta kommer problematiken kring svartsjuka och dess proportioner i samkönade relationer. Svartsjukan riskerar att eskalera då nätverket av vänner kan vara av samma kön som den utsatta

partnern dras till. Fristaden som t ex. heterosexuella kvinnor kan få av sina nära kvinnliga väninnor förblir då otillgänglig för en homosexuell kvinna (Magnusson, 2010:30). En homosexuell som är utsatt för våld löper en förhöjd risk att stå ensam (Magnusson, 2010:17).

Ovan nämndes heteronormativitet² och den inverkan den kan ha på våldet i nära relationer. Det finns också en skillnad i tolkningen av våldet beroende på vem som är utövare och vem som är offer: de invanda mönstren avseende manligt och kvinnligt får konsekvenser för hur samhället och dess medborgare tolkar våldet. Med heteronormativiteten och dess myter kommer bilden att man som man ska kunna "ta" våldet, dvs. försvara sig. Den uppbyggda bilden av mannen är förknippad med aggression och våldsbenägenhet, vilket medför att våld i manliga homosexuella relationer oftast tolkas som ömsesidigt och inte som ett uttryck för en maktrelation.

Våldet som förekommer i kvinnliga parrelationer kan i sin tur ofta underskattas, då den representativa bilden av kvinnan är en bild där kvinnan är fysiskt svag och oförmögen att ta till våld. Den faktiska bilden är att kvinnor kan bruka lika grovt våld som män. (Magnusson, 2010:37).

Ännu en skillnad, som kan få hbt - personer att stanna i ett förhållande, kan vara okunskapen om vad våldet är eller vad det representerar. Samhället har satt ord på mäns våld mot kvinnor, men i hög grad förbiset kvinnors våld mot män och våld i samkönade relationer, vilka därmed är svårare att ta till sig. Detta är något som McClennen, Summers och Vaughan (2002:26) nämner.

En skillnad som kan vara relevant är också resultatet av våldet. Enligt Stolt (2009:70) är det ofta så att förövaren lämnar offret, till skillnad från i heterosexuella förhållanden där offret vanligtvis lämnar förövaren.

2. METOD

2.1 Metodval

Först när forskningsområdet är bestämt, kan studiens metod bli självklar (Aspers, 2007:13). Då denna studie ämnar leda till en fördjupad förståelse i det valda forskningsområdet har en kvalitativ studie varit aktuell. Den har genomförts genom en enkät, uppbyggd på mestadels öppna frågor, men arbetets tyngdpunkt och egentliga insamlade material baserar sig på fyra intervjuer, varför det blivit

² Se stycke 1.4

en kvalitativ studie och inte en kvantitativ, där enkäten är det främsta metodinstrumentet.

Enkäten hade till syfte att ge en bild från den utsatta målgruppen, medan intervjuerna genomfördes med olika representanter för målgruppen. Tanken var att enkäten skulle komplettera och illustrera intervjuerna³.

För att utforma relevanta enkätfrågor utformades frågorna med de tips som ges av Tim May (May, 2001:134-136). Bland annat tar han upp vikten av att använda ett enkelt språk och att undvika alltför många personliga frågor. Enkäten var dessutom tematiskt uppbyggd, för att kunna sammanfogas med intervjuerna.

Intervjuerna har utgått från en semistrukturerad mall. May beskriver denna intervjuform som ”... en mellanform av den fokuserade och den strukturerade metoden som använder tekniker från båda dessa intervjuformer” (May, 2001:150). Detta betyder att den intervjuade får direktiv och teman att besvara, samtidigt som han/hon ges utrymme att fördjupa och utveckla sina svar. En fördjupning är vad en kvalitativ studie eftersträvar, på så vis är det en lämplig intervjuform för denna studie.

2.2 Urval

Vikten av informanter och inträdespunkt till forskningsområdet tas upp av Aspers (2007:12-13 och 72). Då studien inriktar sig på en specifik målgrupp, var det självklart att försöka komma i kontakt med personer som etablerat sitt arbete i direkt kontakt med den.

Representanter för organisationen RFSL (Riksförbundet för sexuellt likaberättigade), NCK (Nationellt centrum för kvinnofrid), Mansjour och Läkare/terapeut har ställt upp på intervjuer.

I och med att de täcker stora delar av samhällets skydds nät har samtliga representanter kunnat ge ett nytt ljus åt någon fråga och därmed fört arbetet framåt. Alla har kommit i kontakt med våldsutsatta, dock har de mer eller mindre insikt i samkönat våld, varför fördelningen av citat ser ut som den gör.

2.3 Etiska överväganden

³ En mer utförlig redogörelse för enkäten finns under stycke 3.5

2.3.1 anonymitet

Aspers (2007) tar bl a upp fyra olika etiska områden att tänka på: anonymitet, konfidentialitet, vikten av öppenhet i informationen och självbestämmande.

Enkäten och intervjun⁴ föregicks av en tydlig information⁵ om syftet med uppsatsen och vad informationen skulle användas till. De intervjuade har även fått godkänna de citat som används.

Anonymitet och konfidentialitet har garanterats i de fall då den varit önskad. Samtliga enkätsvar är anonyma och genomförda via spreadsheet-gmail, vilket innebär att den skickats ut genom en förening men att svaren automatiskt kommer in och sammanställs på en websida. Adresserna är på så vis anonyma och omöjliga att spåra till en privatperson.

Vidare skriver Meeuwisse et al. (2008:237): ”... forskarna har ett speciellt ansvar för resurssvaga, utsatta, och diskriminerade grupper och att det är en viktig uppgift att lyfta fram deras röster och erfarenheter. Sådan kunskap behövs också för att belysa utvecklingstendenser...”. Målgruppen för denna studie kan klassas som en grupp som är utsatt för diskriminering (men också resurssvag och utsatt då den inte har tillgång till lika uttalad hjälp i vissa situationer som andra samhällsgrupper).

Med valet att skriva om en utsatt grupp blir även tillvägagångssättet en känslig punkt:

formuleringen av frågor, både i intervjuerna och i enkäten, är viktiga att utarbeta ordentligt så att inga ömma tår trampas på.

2.3.2 Metodens förtjänster

Metodens förtjänster är att den öppnar för möjligheten att ge en bred och komplett bild av målgruppens situation genom kontakten med såväl representanter för målgruppen som en direkt kontakt med målgruppen. Resultatet är en djupgående förståelse, som andra metodval inte hade kunnat ge.

⁴ Enkät och intervjumallen är bifogade som Bilaga 1 och 2.

⁵ Mailet till representanterna finns som bilaga 3.

2.3.3 Metodens begränsningar

Valet att använda enkäter som metod kan vara ett vågspel, speciellt om målgruppen man vill komma i kontakt med är en minoritet, en utsatt grupp eller då ämnet är känsligt. Detta är något som denna uppsats lider av då få svar kom in på enkäten. Meningen var aldrig att försöka säkerhetsställa något statistiskt, men ju färre svar desto lägre tillförlitlighet. I detta fall kan inte 17 svar ge en vägvisning när det gäller att bevisa tesens sanning. Däremot kan enkäten ändå indikera och peka på att våld i relationer är ett befintligt problem. Därför får svaren ändå plats och redovisas, om än kort, i uppsatsen⁶.

Intervjuerna kan också vara svåråtkomliga. Som May nämner (May, 2001:156) måste intervjupersonerna vara väl insatta i ämnet. Detta är inte alltid självklart, varför valet att intervjua olika representanter med olika erfarenheter tedde sig självklart: genom att kontakta både en representant som kommer i kontakt med målgruppen direkt (RFSL) men också få ett mer kvinnligt (NCK) respektive manligt (Mansjour) perspektiv uppnås en relevant bredd.

Då intervjuerna är få krävs det ett precist och noggrant urval av representanter, och att dessa utvalda representanter har möjlighet och vill ställa upp - något som inte kan garanteras lyckas på förhand. Riskerna med att arbetet kan dra ut på tiden kan alltså anses som stora. Studien kräver organisation och flexibilitet. Tidsramen kan m a o vara en begränsning.

2.3.4 Reabiliteten, eller tillförlitlighet

Vi vet inte hur många homosexuella det finns i Sverige eftersom inga register finns (Murray & Mobley, 2009:365). Alldenstund denna kvalitativa studie bedrivs på ett relativt outforskat område kan inte studiens resultat ses som allmängiltiga. Däremot kan studien utvisa tendenser, som inte är att negligera.

2.3.5 Litteratursök och kontakt

⁶ Se stycke 3.5

Empirin har som ovan nämnts skett i form av kontakt (skriftlig och muntlig) med representanter för olika organisationer som kommer i kontakt med våld.

Relevant litteratur för uppsatsen har hittats genom sökmotorerna Elin@Lund och LOVISA (genom sökningar på ord/meningar som: "same sex partner abuse" och "våld i samkönade relationer"), men också via google och tips från bekanta.

En begränsning för empirisökningen är att det finns mycket mer internationell än nationell forskning. Och då synen på och de homosexuellas situation är kontextbunden kan det vara problematiskt.

3. TIDIGARE FORSKNING OCH EMPIRI

3.1 Historik

Sedan 1800-talet finns dagböcker, artiklar och domar som illustrerar hur homosexuella fått leva i det dolda för att inte straffas för sina sexuella handlingar (Magnusson, 2010:21). Sverige avkriminaliserade homosexualiteten först 1944 (Magnusson, 2010:15) och år 1979 avskaffar socialstyrelsen homosexualitet som sjukdomsbegrepp (SKR, 2007). Ännu idag är homosexualitet belagt med dödsstraff i ett flertal länder (Magnusson 2010).

Homosexualitet som forskningsområde utvecklades i USA på 1980-talet (Stolt, 2009:17); bilden av homosexualitet har byggts upp av media, politiker och kyrkan - dessa påverkar fortfarande samhällets syn och acceptans av homosexualitet. Påverkan är såväl negativ (t ex katolska kyrkan) som positiv (då offentliga personer ger inspiration och agerar som förebilder, t ex Islands öppet lesbiska statsminister eller Almodóvars filmer).

Sedan 1990-talet är mäns våld mot kvinnor uppmärksammat och etablerat som ett allvarligt samhällsproblem. 1998 kom en kvinnofridslag som innebär att våld i hemmet klassas som kriminellt och straffbart. Dock lever visionen av en över- underordnad i våldsprcessen kvar. Mannen är och förblir förövaren och kvinnan offret. Heterosexuella normer gäller i brottsoffer- och kvinnojourverksamhet och anpassad hjälp saknas (Magnusson, 2010:10).

Homosexuella par eller relationer där kvinnan är förövaren osynliggörs och blir mindre greppbara.

Detta leder till att få resurser finns för att hjälpa dem som befinner sig i en sådan situation (Magnusson, 2010:9).

3.3 Internationell forskning

Ristock har fört ett resonemang kring könsmaktsperspektiv baserat på det faktum att mäns våld mot kvinnor är ett mer etablerat problem och att man vet mer om den typen av våld. Men perspektivet innebär en begränsning för att förstå våld i samkönade relationer. En begränsning så tillvida att perspektivet ”försvarar möjligheten att studera vissa maktdynamiska distinktioner som kan vara av vikt i samkönade relationer”(Stolt, 2009:34). Att se våldet som ”en strikt uppdelning mellan offer och förövare är problematiskt”(Stolt, 2009:34), det kan finnas andra våldsmönster som man förbiser som professionell hjälppersonal, t ex en situation där ett offer över- eller underdriver våldet p g a de strukturella maktmedel som könsmaktsperspektivet medför (Stolt, 2009:34).

National coalition of anti- violence programs (ncavp) i USA rapporterar 2007 om en jämn fördelning av våldsformer mellan könen. Dock menar de att det inte kan vara representativt för hbt-världen då undersökningen bara fångar upp dem som engagerat sig i verksamheten (Stolt s 30, 2009). Liknande problem återfinns i större delen av de genomförda omfångsstudierna. Forskarna kan utläsa tendenser och ungefärliga siffror men inte säkerställa exakta fakta. Detta betyder bl. a. att tid och rum inte är statistiskt: kontexten ändras konstant och utvecklingen medför ny kunskap och nya siffror.

En omfångsstudie som genomfördes av Truell 2000 i USA visade att kvinnor (55%) var mer utsatta för fysiskt våld än män (44%) men också för sexuellt våld (14% respektive 13%). Dock menar Truell att män ofta underrapporterar våld medan kvinnor har lättare att identifiera och rapportera våldet (Stolt, 2009:30).

Cathrine Donovan gjorde en omfångsstudie i Storbritannien 2006: av 746 respondenter hade 1/3 levt i en relation där det förekom våld. Både relationer där män utövade våld mot män och där kvinnor utövade våld mot kvinnor (Stolt, 2009). I de manliga relationerna framgick det att männen ofta utsatte och utsattes för ekonomisk kontroll, men framför allt våld av mer fysisk art. Det sexuella våldet var lika vanligt förekommande som det fysiska, dock förekom det mer bland män än bland kvinnor. I de kvinnliga relationerna vändes ofta den sexuella orienteringen mot dem och ledde

till en dålig självkänsla (Stolt, 2009:28-29).

3.4 Nationell forskning

Vi vet inte hur vanligt förekommande våldet i samkönade relationer är i Sverige idag. Mörkertalet kan vara så stort som 95-97%. Urvalet för olika undersökningar är ofta selektivt då ingen befolkningsstatistik finns och definitionen av vad som är våld varierar (Stolt, 2009:7).

Dock kan personal på organisationer som kommer i kontakt med hbt - världen allt tydligare se att våld förekommer i samkönade parrelationer och den kan också se vilken typ av våld som är vanligast förekommande i olika typer av relationer.

3.4.1 Rapporter, handböcker, uppsatser

En av de största och tyngsta undersökningar av våld i samkönade parrelationer som gjorts genomfördes 2005 av Holmberg och Stjernqvist och heter *Våldsamt lika och olika- en skrift om våld i samkönade parrelationer*. Studien baserades på 2013 enkätsvar och den kom fram till att 25% av de tillfrågade hade upplevt någon form av våld. 33% av dem som svarade att de var utsatta för våld i sin nuvarande relation var homosexuella kvinnor och 46% var homosexuella män (Holmberg& Stjernqvist, 2008:10). Vidare levde majoriteten, 62%, i öppenhet och 16% totalt isolerade, dvs. att det närmsta närverket inte vet om personens självdefinition (Holmberg& Stjernqvist, 2008:29).

Även BOJ (Brottsofferjouren) har gett ut en bok i ämnet och vissa tillägg till det ovan nämnda kan göras. Få utsatta söker hjälp alternativt anmäler, om de gör det är det oftast till en traditionell myndighet (Magnusson, 2010:41,43). Hbt - världen är liten och präglas av en ”alla känner alla” - känsla, vilket medför att rykten går snabbt vid dålig behandling (Magnusson, 2010:55). Det finns även en övergripande känsla av misstro och avsaknaden av förtroende är stort. Dessutom kan anonymitet vara ett problem när hbt - personer vill söka spetskompetens. Beger sig en person till en specialiserad organisation ser, och vet, alla runt omkring vad det gäller. På så vis kan traditionella myndigheter agera garant för bevarandet av den utsattes anonymitet.

Det kan konstateras, att mycket av den svenska forskningen är bedriven på 2000-talet. Även NCK

(Nationellt centrum för kvinnofrid) och SKR (Sveriges kvinno- och tjejjourers Riksförbund) har gett ut en kunskapsöversikt respektive handbok och på uppsats.se kan den som söker se alltfler uppsatser i ämnet.

Det kan vara intressant att notera, att trots att forskningen om homosexuellas situation startade ungefär samtidigt på nationell som på internationell nivå, ligger den internationella forskningen betydligt längre fram. Innebärande att de länderna även ligger före när det gäller hjälpinsatser.

4 TEORETISKA PERSPEKTIV

4.1 Intersektionella studier

Med intersektionalitet menas olika distinkta faktorer som simultant interagerar och påverkar varandra. Intersektionalitet som perspektiv analyserar dynamiken kring olika faktorer - att bryta ner faktorerna i underkategorier vore alltså att frånga ett intersektionellt perspektiv. Faktorer som kan samspela är t.ex. kön, etnicitet, sexualitet och klass (Eriksson-Zetterquist & Styhre, 2008:11, 13). Samkönade relationer sett ur ett intersektionellt perspektiv innebär att faktorer som ”kön, sexualitet, klass och etnicitet undersöks integrerat”(Stolt, 2009:43) och fokus sätts på hur olika maktstrukturer samspelar. Det grundläggande tankesättet ”inom detta angreppssätt är att undersöka *hur* personer kan underordnas utifrån olika grunder och positioner i samhället och vilka konsekvenser som följer av detta.” (Stolt, 2009:43).

Bilden av den vita, heterosexuella kvinnan från medelklassen som offermodell tenderar att försvåra idén om att ett offer kan tillhöra en annan samhällskategori. För alla de offer som inte ingår i den modellen blir det svårare att accepteras som offer, men också att förstå sig själv som ett offer. Stolt (s 52, 2009) tar upp Ristocks tankegångar som går så långt som att säga att en hjälp -”person (...) tenderar att ge ett mer professionellt bemötande till våldsutsatta kvinnor som uppvisar ett traditionellt femininitetsuttryck”. Detta innebär en strukturell orättvisa och betyder att både lesbiska kvinnor men också bl.a. heterosexuella och homosexuella män förbises och inte förknippas som potentiella offer (Stolt, 2009:44).

4.2 Mikro och Makro - Två förklaringsmodeller

För att förklara varför våld förekommer i nära relationer tas här upp två teoretiska modeller: den individbaserade modellen (mikronivå) och den strukturella modellen (makronivå). Gemensamt för de båda modellerna är att makt ligger som grund för dem.

Berger och Luckmann (1979:154-155) tar upp primär och sekundär socialisering. Den primära socialiseringen står för ”den första socialisation en individ genomgår i barndomen, genom vilken han blir medlem av samhället”, alltså uppväxt och uppväxtmiljö. Den sekundära socialisationen innefattar processen som ”leder en redan socialiserad individ in i nya sektioner av samhällets objektiva värld”, alltså uppfostran och samhällsstrukturer.

Teorin ger en bra ingång till förståelsen för hur vi kan tolka komponenter som makt, genus, homofobi, uppväxt, uppfostran och deras påverkan på våld i nära relationer. Samhällets uppbyggnad är konstruerat av människan, liksom dess normer och värderingar. Konstruktionerna förmedlar och återspeglar sättet som en samhällsindivid ska uppföra sig på för att inte bli klassad som avvikande. Konstruktionerna blir då även i vissa fall barriärer som kan leda till frustration och våld.

4.2.1 Individuella - psykologiska/ Mikro perspektivet

Perspektivet studerar våldsutövning utifrån en könsneutral analys, med utgångspunkter i teorier om förövarpsykologi där förövarens beteende identifieras och klassificeras (Stolt, 2009:7). Det tar även upp betydelsen av våld i uppväxtmiljön, dvs. våld som arv från generation till generation och den sociala miljös påverkan. Då förmågan att uttrycka känslor inte är tillräcklig och/eller individen lider av en bristande konflikthanteringsförmåga, kan resultatet bli aggressivitet. Alltså en potentiell grogrund för våld i nära relationer (Stolt, 2009:63).

En uppväxt med våldsamma inslag eller inslag där individen inte fått utveckla och bejaka sina känslor kan främja ett våldsamt beteende enligt detta perspektiv (Stolt, 2009:8, 60).

4.2.2 Samhälls/ Makronivå perspektivet

Perspektivet baseras på å ena sidan samhälliga könsstrukturer, upprätthållandet av normer och å

andra sidan heteronormativitet och homofobi (Stolt, 2009:7). Frustrationen som den samhälliga heteronormativiteten och homofobin medför påverkar våld i samkönade relationer (Stolt, 2009:41). Föregrundsgestalter för socialkonstruktivism är Berger och Luckmann, de menar att utförandet av handlingar är ursprunget till ett upprätthållande av ordningen inom institutionerna (Berger & Luckmann, 1979:89), vidare menar de att jag - upplevelsen bygger på identifiering av handlingens sociala innebörd, m a o ” den socialt konstruerade världen internaliseras i det individuella medvetandet” (1979: 90). De beskriver också den primära och sekundära socialiseringen, alltså de socialiseringsprocesser som genom internaliseringen förklarar och ger mening till den sociala verkligheten (1979:153). Den primära socialiseringen utgör basen för individens senare uppfattning av samhället och den andres syn på honom. Detta sker i barndomen och först när den är klar kan individen ses som medlem i samhället (1979:153). Den sekundära socialiseringen sker i alla möten efter det att den primära socialiseringen är slutförd och den präglas av den grund som den primära socialiseringen utgör (1979:153-154). De båda socialiseringarna är alltså filter och hjälper individen att anpassa sig till samhällstrukturen.

Detta betyder att den uppfostran som socialiseringen in i samhället medför påverkar hur vi tolkar och tar till oss olika beteenden och handlingar. Här kan grogrunden för ett motstånd till homosexualitet frodas.

Men författarna menar också att ”konstruktionen av rolltypologier är ett nödvändigt korrelerat till institutionaliseringen av handlingar” (Berger & Luckmann, 1979:91). M a o upprätthålls vår sociala värld genom roller och normer. Till varje roll hör ett tvång om hur rollen ska spelas. Detta betyder att samhällsstrukturen införlivar och skapar roller, men också att rollerna upprätthåller samhällstrukturen. På så vis länkas mikro- och makro- perspektivet samman, då både individen och samhället påverkas (1979:96).

5 ANALYS och RESULTAT

Bilaga 4 redovisar de svar som enkäten samlade in. Då för få svar kom in kan enkäten inte ligga till underlag för att statistiskt säkerställa förekomsten av våld i samkönade relationer. Men dess svar anser jag ändå som relevanta för uppsatsen, varför de finns under form av bilaga 4.

5.1 Vilken typ av våld förekommer i homosexuella relationer?

Studier under 2000-talet visar att det intersektionella perspektivet⁷ (dvs. inte bara kön, utan även klass och etnicitet, se ovan) har betydelse för makt och våld (Stolt, 2009:18). Även kontext spelar in för acceptansen av homosexualitet. Som vi såg i avsnitt tre är homosexualitet straffbart i vissa länder⁸. Detta präglar även de personer som invandrar till Sverige från sådana länder.

För övrigt nämndes att få hbt - personer anmäler vad de blivit utsatta för. Mörkertalet beräknas vara så högt som 95-97%⁹ bl.a. pga. av den problematik som råder kring bemötandet från hjälppersonal. Vidare visar en amerikansk studie att det krävdes mindre allvarliga incidenter för att en kvinnlig förövare i en lesbisk relation skulle anhållas än en manlig homosexuell i samma situation (Stolt, 2009:9).

...Vissa teoretiker har menat att maktrelationerna i heterosexuella relationer översätts i den lesbiska relationen medan andra istället uppmärksammat att det lesbiska rollspelet utmanar maktordningen mellan könen och bidrar till att stabilisera kopplingen mellan maskulinitet/dominans och feminitet/ underordning (Stolt, 2009:22).

Vidare tar Stolt (2009:21) upp problematiken kring det radikalfeministiska och queerperspektivet där etnicitet, klass osv. utesluts. Det är en bra bas men de här modellerna behöver byggas ut för att vara fullt ut användbara.

Med det ovan nämnda kan vi dra slutsatsen att kontext och biologiskt kön har inverkan på förståelsen av våld mot homosexuella och våld i samkönade relationer.

Men hur ser verkligheten ut - hur samspelar myter, fakta, olika perspektiv med vad som faktiskt försiggår i samkönade relationer?

⁷ Se stycke 4.1

⁸ Se stycke 3.1

⁹ Se stycke 3.4

5.1.1 Myter och fakta

Nedan följer två stereotyper som växt fram i form av myter:

Myt: boxningsringsmyten. Myten hävdar att våldet mellan män är jämbördigt då båda parter är män, överens om spelets regler och alltid redo att slåss.

Fakta: homosexuella män som utsätts för partnermisshandel slår inte tillbaka i större utsträckning än någon annan. Det är individuellt om man väljer att slå tillbaka eller inte, det har inget med sexuell läggning eller kön att göra (Magnusson, 2010).

CH: Det är säkert så att det är en längre väg tillbaka och jag tror att den längre vägen ligger i att en kvinna som utövar grovt våld framstår som ett sådant monster- så det går nästan inte att ta in. Män som utövar grovt våld är bara väldigt maskulina. Män är för mycket män så att säga.

Citatet visar att genom samhällskonstruktionen förväntas män vara mer aggressiva och stryktåliga än kvinnor. Våldshandlingarna måste gå längre när de utförs av en kvinna om offret ska bli taget på allvar. Det blir på så vis mer fördömligt om en kvinna går in i en förövarposition, då det är något som anses vara oväntat och mot naturen, medan det ligger mer i sakens natur att män vill och kan slåss.

Myt: båda parter i en parrelation är delaktiga i att skapa våldssituationen.

Fakta: våld i en parrelation är inte ömsesidigt. Det är alltid en som utövar våldet och en som är utsatt för det (Magnusson, 2010:29).

Vi kan här konstatera vikten av att ta alla rapporteringar om våld på största allvar, oavsett biologiskt kön. Det bör inte vara accepterat att förmildra kvinnligt våld eller att anta att män ska ha en större benägenhet att försvara sig. Våldsbilden bör inte vara korrelerad eller finna sin förklaring i det biologiska könet. Lika lite kan vi utgå från bilden att våldet är ömsesidigt som vi kan utgå från att våldsutövaren har en rättighet att slå sin partner.

5.2 Vem gör vad?

Kvinnor utövar mest psykiskt våld och män mer sexuellt våld... eller?

Nedan följer en genomgång av verklighetsbilden av våld i samkönade relationer ser ut.

5.2.1 Allmänt om våldsbilden i samkönade relationer

Little och Terrance (2010:431) tar upp resultatet av den sociala konstruktionen: att bilden av kvinnan är förknippad med försvarslöshet, beroende och känslighet. Medan bilden av mannen förknippas med aggressivitet, självständighet och obenägenhet att prata om intima känslor. Detta är något vi till vardags bär med oss i tankarna.

De menar också att denna genuskonstruerade syn är förknippad med heterosexualitet och att den därmed sätter sin prägel på och stämplar såväl heterosexuella förhållanden som alla andra varianter av förhållanden med en stereotyp om ”hur det ska vara”(Little& Terrance, 2010:431).

Författarna genomförde en studie för att lyfta fram genus och könsstereotyper; de använde sig av fotografier och utifrån dessa skulle den tillfrågade besvara olika frågor. Studien kom bl.a. fram till att då offret var en kvinna var våldet mindre förkastligt samtidigt som kvinnan erhöll en svagare position än om offret var en man (Little& Terrance, 2010:436).

För övrigt skriver Alexander (2002:97) att det är lika vanligt förekommande med våld i samkönade relationer som i olikkönade relationer, siffrorna han nämner är att 25- 50% av alla homosexuella relationer innehåller någon sorts våld.

LP: Ja, när vi pratar om en nära relation, så är det ofta en kombination av psykiskt, fysiskt och sexuellt våld. Där det är det psykiska våldet man kanske måste prata mest om. Om det inte är våldtäkt för då behöver man ju prata om det sexuella våldet. Men i nära relationer är det sexuella våldet det våld som man ser kommer sist- det är det som är svårast att prata om.

Enligt SKR:s handbok (2007:20) hävdar kvinnor att det som sätter mest spår är det psykiska våldet, som kan leda till koncentrationssvårigheter och dålig självbild.

Även Stanley et al. (2006:33) tar upp olikheter och spåren som psykiskt våld kan efterlämna, de skriver att det psykiska våldet kan tillfoga lika stor variation av skador som det fysiska våldet, men att psykiskt våld vara alltifrån något som den utsatta snabbt kan lägga bakom sig till att det lämnar kroniska spår. Detta är även ett bevis på den upptrappning av våldet som McClennen et al. (2002) tar upp.

Som citatet, SKR:s handbok (2007) och Stanley et al. (2006), indikerar är det ett faktum att våld i alla olika varianter av nära relationer existerar. Allt våld kan tillfoga skada, oavsett svårighetsgrad

och biologiskt kön på den som blir utsatt/utsätter. Men som SKR:s handbok tar upp kan man skönja vissa tendenser i våldet i olika relationer, vilket tas upp här under.

5.2.2 Män som förövare och utsatta

Enligt McClennen et al. (2002:25) indikerar rapporter att homosexuella män i lika stor utsträckning som heterosexuella män är utsatta för våld. Den statistiska siffran som nämns hamnar någonstans mellan 25- 35% (s 24). Författarna nämner också att olika typer av våld förekommer; psykiskt, emotionellt, ekonomiskt och sexuellt. Även Stanley et al.(2006:31) hänvisar till förekomsten av våld i manliga relationer med en statistisk siffran på 21-50%.

Enligt McClennen et al. (2002:27) är det genusbetingelsen i sociala sammanhang som internaliserar bilden och gör att män snarare utvecklar ett våldsamt beteende än ett beroende av partnern. Då beroendet utgör en viktig roll i lesbiska relationer menar och visar författarna tendenser till det motsatta när det gäller relationer mellan män.

GM: Sexuellt våld kan definitivt finnas med! Och fysiskt. Men det psykiska... det är det ingen som bryr sig om... alltså, där kommer det alltid stå ord mot ord...

Stanley et al. (2006) påpekar även svårigheten med att mäta skadorna omfattning och var gränserna går för psykiskt våld, trots att det är det psykiska våldet som statistiken visar är det vanligast förekommande i alla sorters relationer (2006:32). I diskussionsdelen tar författarna också upp att fysiskt våld ofta följs av psykiskt våld i homo- och bisexuella mäns relationer (2006:39).

McClennen et al. (2002:33) vände sig i sin undersökning till homosexuella män och kom fram till att 28,1% av de tillfrågade (63 personer) blivit tvingade till sex.

Av detta kan vi konstatera att psykiskt våld är den typen av våld som är mest vanligt förekommande i manliga homosexuella relationer (och oavsett vilken typ av nära relation det gäller). Vi kan även se indikationer på att sexuellt våld inte är ovanligt, men som vi kommer se längre fram¹⁰ finns det mer forskning på huruvida det förekommer i kvinnliga relationer medan det nästan inte förekommer någon forskning alls avseende manliga relationer. Vi vet att det förekommer, och antagligen är det vanligare än vi kan ana.

¹⁰ Se stycke 5.2.3

5.2.3 Kvinnor som förövare och utsatta

Enligt Little och Terrance (2010:430) är även förekomsten av våld i lesbiska relationer lika vanligt som i heterosexuella relationer och som i fallet med homo- och bisexuella män anmäler även lesbiska kvinnor i mindre utsträckning. Vidare tar artikeln upp, att offentlig statistik (i USA) visar att 7% av alla som lever i en lesbisk parrelation har fått utstå fysiskt våld och 37% någon form av psykiskt våld (2010:431). Än en gång är mörkertalet stort, och författarna tar även upp och problematiserar vad rollen som förövare och offer förknippas med: på grund av bilden av kvinnan som fysiskt svag och som förknippad med att vara offer, blir det svårt att förstå i vilken utsträckning kvinnligt våld kan vara grovt. Författarna menar också – f ö i liket med intervjupersonen nedan – att självbilden och uppfattningen om våldet är svår att tydliggöra när våldet är ett vanligt inslag i vardagen¹¹.

LP: (...) gäller lesbiska, där tror jag att man är så himla färgad av att sexuellt våld ska innebär sexuell penetration. Den tror jag färgas jättemycket av den bilden. Varför jag tror att just det sexuella våldet kan vara lägre i den lesbiska gruppen.

Uttalandet visar på den problematik som uppstår när samhällsstrukturerna och dess syn på genus och hur en kvinna ”ska” uppföra sig sipprar ner på relationsnivå. Samhällets konstruktioner präglar på ett direkt vis våldsuppfattningen.

Burke och Follingstad (1999:500) skriver:

With regard to lesbian partner abuse, it does appear fairly prevalent, with psychological abuse reported more often than physical or sexual abuse across studies Gentlewarrior's (1991) study, which found that a combination of psychological and physical abuse was more common in lesbian relationships than psychological abuse alone or physical abuse alone. In terms of sexual abuse in lesbian relationships, less than 1% of lesbians reported sexual victimization by a female partner.

Alldenstund definitionen om vad sexuellt våld är kan variera oerhört i olika kontext, kan vi inte säkerställa siffran som 1% utgör. Dock visar den på att sexuellt våld inte rapporteras som vanligt

¹¹ Se stycke 1.6.1

förekommande om vi jämför med psykiskt eller annat fysiskt våld. Detta visar även citatet under.

RM: Jag kan inte komma på nåt sånt exempel nu... eftersom det fysiska våldet är lite undanskuffat att det skulle finnas...när det gäller kvinnor mot män. Och då också det sexuella våldet... Men uppfinningsrikesdomen är väl stor.

L: Du har inte haft några män som blivit utsatta för sexuellt våld?

RM: Nej, inte vad jag kan komma på.

CH: (...) Det är likadant som att man börjat skriva, män, heterosexuella män då, är också utsatta för psykiskt, fysiskt och sexuellt våld har jag börjat se i texter. Och enligt internationell forskning som Mona Eliasson tagit fram så är det väldigt sällsynt att heterosexuella kvinnor utövar sexuellt våld. Man slår och man terrorisera, men man utövar inte sexuellt våld. Det är väldigt lätt att olika sådana här kommentarer bara följer med, och så reproduceras en sanning, alltså som om det vore en sanning... och det blir en sanning när man sagt det tillräckligt många gånger.

Citatet ovan visar dels på att kvinnor som förövare finns, och kan bruka grovt våld, dels på att de tenderar till att använda sig av mer psykiskt och fysiskt än sexuellt våld.

Trots ett mörkertal finns en tendens till att kvinnor, vare sig det är mot en man eller en kvinna, inte använder sig av sexuellt våld. I alla fall inte i samma utsträckning som männen tenderar att göra mot kvinnor eller andra män. Än en gång är det viktigt att inte negligera hur självbilden och samhällsbilden påverkar uppfattningen om sexuellt våld - det kan vara svårt att förstå att man blivit utsatt för våld, och precis som intervjupersonen LP säger, kan sexuellt våld vara extra svårt att definiera i lesbiska relationer då sexuellt våld ofta förknippas med penetration.

5.2.4 Biologiskt kön

För att kunna förstå hur en person hamnar i en offer- eller en förövarroll krävs att en rad olika frågor klargjorts. Spörsmålet är komplext och samhällskonstruktionen gör inte förståelsen mindre omständlig. Det biologiska könet anses vara en förklaring till varför våld uppstår i en nära relation, men den förklaringen är långt ifrån tillräcklig. En enda komponent räcker inte för att förklara en så här komplicerad problemställning. Burke och Follingstad (1999:489) skriver: “ biological theories

of human aggression offer limited and misleading explanations of complex social interactions unless contained in a comprehensive theory that includes social and psychological variables.”.

Olika andra faktorer spelar in i en människas komplexa natur och det är viktigt att se personen som en individ och inte söka förklaringar enbart genom det biologiska könet. Detta förtydligar LP nedan.

LP:(...) ibland kan jag känna att, ja man måste ju göra jämförelser (med heterosexuella par) på ett sätt, men ibland kan det vara viktigt att man inte bara hela tiden jämför och att man bara ser individerna också. Det kan ju se väldigt olika ut (ang. våldsprocessen).

Dock kan man inte bortse från att det biologiska könet kan ha en inverkan på våldsbildningen, men då i kombination med andra komponenter, som t.ex. de uttryck som uppfattningen om biologiskt kön kan ta sig satt i relation till samhällsstrukturernas påverkan.

CH: Absolut. Men man ska aldrig tro att en struktur, (visar papper) vardags verkligheten - struktur. Våld på strukturell nivå är könlöst, men i vår verklighet utövas det främst av män men eftersom det är ett könlöst faktum att kunna bruka våld kan vem som helst utöva det. Men i vår kultur rasar det ner till män, och då tror vi att män och våld hör ihop men egentligen gör det inte det. Egentligen måste det hållas isär. Men om vi ska förstå våld. På den här nivån måste vi utgå ifrån att det är en struktur som letar sig in till dem. Det har inte med dem att göra egentligen. Då blir det existentiellt. Precis som att parrelationen är en struktur. Vanligtvis är det män som är överordnade och kvinnor som är underordnade. Men alla som går in i den parrelationsrollen kan naturligtvis, formen tar alltid över innehållet. Gör man inte motstånd kommer man då utstå en maktobalans. För själva formen har inget kön. Det är inte så att formen är heterosexuell, men dess vanligaste uttryck är heterosexuellt. Därför tror vi att de har med manligt och kvinnligt att göra.

Även problematiken kring att anmäla eller inte måste få en bredare förklaring än att bara analyseras ur ett kön- eller maktperspektiv, först då kan hbt - personer själva förstå sin utsatta situation och anmäla (Magnusson, 2010:10).

CH: (...) jag säger det i polemik med dem som redan på 1930-talet skapade en myt om en hord av män som inte vågade anmäla pga. av att det skulle vara för kränkande för dem som män. Nu har man efterlyst dem i väldigt många år. Jag tror det är en tanke man har men jag vet inte om man fått den verifierad.

Citatet visar en skepsis mot att det biologiska könet skulle ha inverkan på huruvida en person som fått utstå våld anmäler det eller ej.

Det man kan konstatera är, att det biologiska könet i sig inte är avgörande för huruvida en person blir ett offer eller en förövare. Däremot kan det biologiska könet, i kombination med andra faktorer, spela en roll. Dvs. att samhällssynen på biologiskt kön och de konstruktioner som följer kan påverka våldsprocessen.

5.3 Olika förklaringsmodeller: intersektionalitet, makro och mikro

5.3.1 Intersektionalitet

Det intersektionella perspektivet¹² är ett teoretiskt begrepp som vunnit slagkraft under det senaste decenniet. Perspektivet syftar till att synliggöra ”hur olika samhälliga maktordningar samverkar” (Stolt, 2009:22). Olika variabler som ”klassbakgrund, etnicitet, eventuella missbruksproblem och ålder” (Magnusson, 2010:31) men också ”genus, sexuell orientering, funktionalitet” (Stolt, 2009:22) samverkar och påverkar utfallet enligt perspektivet. Intersektionalitet undersöker hur kontexten (plats, tid och rum) kan påverka maktordningen, alltså över/ underordnad. Perspektivet menar att flera av ovan nämnda tillhörigheter eller attribut, påverkar en person och dennes utsatthet. Tillhör en person t.ex. en kulturell minoritet och dessutom är kvinna, har hon fler potentiella diskrimineringspunkter än om hon enbart vore kvinna. Detta är något som K.W. Crenshaw (1991) nämner i sitt arbete om kvinnor med invandrarbakgrund och deras utsatthet. Intersektionalitet tar alltså upp att flera identitetsfaktorer innebär olika exkluderingar eller inkluderingar på samhällig nivå, och att det är ett strukturellt fenomen (Stolt, 2009:22).

CH: En annan tendens, är en intressant kategori - det tog tid innan homoforskningen mötte kön-forskningen. Och det finns ytterligare en sådan tendens, vi gjorde mycket bakgrundsvariabler: om man var adopterad, eller växt upp i ett annat land, om man hade föräldrar från en annan världsdel och sådär, men det som slog ut i vårt material, vi hade ju utvärdering osv., det som slog ut var kön och ålder. Och ålder slog ut så att det fanns en tendens att, förutom vad det är för skillnad i vad det är för våld så fanns et en tendens att det är en äldre kvinna som misshandlar en yngre kvinna... och en yngre man som misshandlar en äldre man.

¹² Se stycke 4.1

Citatet visar på att det intersektionella perspektivet kan ha relevans i forskningen om samkönat våld. I detta fall var den komponent som stod ut variabeln ålder kombinerad med variabeln biologiskt kön.

Oavsett lokalisering för den bedrivna forskningen och/eller vilken sorts skärningspunkt som det läggs vikt vid bör det alltid ges plats åt kontext. Sociala problem är oerhört kontextbundna (tidsramar m.m.). Stolt (2009:72) menar att: ”homosexuellas levnadsförhållande skiljer sig beroende på kontext, vilket gör det svårt att applicera internationella studier på t.ex. den svenska befolkningen”.

Detta betyder att det som ger utslag i en intersektionell studie i Sverige, inte nödvändigtvis ger samma utslag på andra platser i världen.

De los Reyes och Mulinari (2005:85) skriver ”I Sverige är ett intersektionellt perspektiv nödvändigt för att sammanlänka institutionella, strukturella och individuella sammanhang som ger upphov till historiskt specifika former av maktutövade”. Med detta menar författarna att det genom ett studium av intersektionaliteten går att förstå processer som leder och sammanlänkar, t.ex. strukturell makt, individuella förutsättningar, våld i hemmet och institutionellt våld. Författarna menar också att accepterandet och normerna som fastställer det sociala beteendet, alltså en sorts ”efterlikningsstrategi”, tillhör normaliseringen (2005:85). Detta i sin tur leder till att det som anses vara ”normalt” blir överordnat och det som anses vara avvikande blir underordnat (2005:90). Eftersom homosexualitet är en minoritet och anses som avvikande från normen, kan alltså detta perspektiv ge förståelse till varför det har kommit att bli underordnat.

Både NCK och RFSL möter mestadels den vita medelklassen, och som intervjupersonen CH nämner¹³ har åldern som variabel betydelse: tendensen att äldre kvinnor utövade våld mot yngre kvinnor och att yngre män utövade våld mot äldre män. I det här fallet är den icke befintliga statistiken på hur många hbt - personer som lever i Sverige i dag relevant. Det finns inte heller några studier som visar på vilken roll variabler som invandrarbakgrund eller klasstillhörighet m m spelar. Dock är det inte långsökt att anta, att om en person lever i en redan utsatt marginalisering på grund av minoritetstillhörighet, ökar utsatthet ytterligare om personen i fråga dessutom tillhör t.ex. hbt - minoriteten.

Även faktorer som beroende, svartsjuka och rubbning i maktbalansen kan leda till våld (McClennen et al. 2002:26). Maktbalansen upprätthålls genom status, status som ges genom t.ex. utbildning,

jobb, ålder (...). Obalans i maktdelningen tenderar att vara den främsta faktorn till förekomsten av våld i samkönade relationer (2002:27).

Detta visar också att hänsyn bör tas till flera olika attribut, att ett intersektionellt perspektiv är relevant.

5.3.2 Mikroperspektivet

Mikroperspektivet inriktar sig på att tolka händelser på individnivå. Ur det perspektivet kan det vara intressant att undersöka hur uppväxten kan påverka en individs tolkningsförmåga och handlingar senare i livet samt uppväxtens eventuella betydelse för förekomsten av våld i samkönade relationer. Citatet under visar ett exempel på hur en uppväxt präglad av en viss sorts uppfostran kan påverka en individs beteende i en relation.

L: Hur tror du att det kommer sig då att kvinnor blir mer subtila till psykiskt våld än män?

CH: Uppfostran. Som tjej, som uppfostrad till tjej, nu tar jag Hon som exempel igen. Att gå från den rosa puffen till att utöva våld - ta värstingen i Piteå, att sitta i hallen med en yxa och vänta på att partnern ska komma hem för att ge henne en riktig omgång är lite långt. Utan, det finns ett större motstånd. Det finns en möjlighet och man använder det, men att gå över, det finns kvinnor som gör det, absolut, ...

McClennen et al. (2002:28) nämner uppväxtmiljön som relevant i sammanhanget. De hävdar att "[--] om man som barn sett eller utstått våld i familjen, tenderar att bli antingen förövare eller offer i deras vuxna relationer".

Anknytningen som individen som barn har till sina föräldrar och den anknytning som bejakas av föräldern i barnets uppväxtmiljö är relevanta.

...Attachment theory (...) argues that experiencing negative parental interactions as a child leads to unhealthy attachment styles. This interaction of the child with the parents results in unconscious representations of one's self and others, which, when these are negative, could lead to hypersensitivity in terms of perceiving threats of abandonment, enmeshment (...), or harm. The subsequent "self-defensive" attack is unconsciously designed to re-establish a "safe" level

¹³ Se CH:s citat s 30

of interpersonal proximity. This theory may well be plausible in both gay and lesbian partner abuse as well as heterosexual abuse (Burke& Follingstad, 1999:489).

RM: (...) En del bromsar då i det psykiska våldet då, utan att säga att det skulle vara mindre allvarligt. Jag tror att många män, om de då inte är små eller känner sig fysiskt utsatta upplever våld genom barn som det grymmaste eftersom man är så oerhört försvarslös... men det är barn då som man är så oerhört sårbar inför och inte kan göra speciellt mycket om myndigheter blir inblandade oftast, då på kvinnans sida. Så det är väl det som kan slå hårdast och som kan uppleva som tortyr. Nästan värre än vanlig nedbrytning då, att man inte är någonting värd och inte duger någonting till... sen det fysiska våldet kan man ju råka ut för hårda skador och så... och vara rädd (...) just det att det inte råder någon jämlikhet inför föräldraskapet, att man är otroligt utsatt; jag märker att pappor som ringer och känner sig otroligt utsatta av den typen av våld och uttrycker en hjälplöshet som är bottenlös liksom... och likaså om de blir misshandlade fysiskt och barnen finns med. Att de känner vanmakt och inte kan försvara sig eftersom än ofta är uppfostrade till att absolut inte slå tillbaka. Det är en grym situation har jag förstått. Än en gång ser vi tankegångar kring uppfostran under uppväxten som relevant för senare beteende i relationen.

Vi ser här att, som författarna och intervjupersonen påpekar, kan uppväxten spela in i hur man sedan utvecklas i en relation. Kort sagt har ur ett mikroperspektiv uppväxtmiljön - relationen till föräldrarna, klimatet i barndomshemmet osv - betydelse för senare handlingar och beteendemönster.

5.3.3 Makroperspektivet

Berger och Luckmann (1979) har skrivit om samhället som konstruktion, där samhället upprätthålls genom en rollfördelning, normer, värderingar och kunskap.

I dagens svenska samhälle utgör heterosexualitet normen, och alla andra livsformer anses vara avvikande. Samhället är uppbyggt på heteronormativa värderingar som ger utrymme för att bl.a. homofobin utvecklas. På grund av de värderingar som samhället signalerar och ger uttryck för hamnar minoritetsgrupper i kläm och får utstå motstånd när de försöker leva ett drägligt liv, eller rent av när de försöker anpassa sig till rådande normer. Om en person inte fogar sig, kan detta leda

till olika konsekvenser, vilket vi kommer gå närmare in på i diskussionen. Dock kan samhället påverka hur pass aktiva personer kan vara, eller, hur isolerade de kan bli.

CH: Så isolerad brukar inte en vanlig heterosexuell kvinna eller en vanlig homoperson bli (syftar på en homosexuell person som inte ”kommit ut” om sin sexuella läggning). Så det är klart att kontexten, sammanhanget, att du tänjer gränserna eller dom sätt av sammanhanget - det finns andra sammanhang i en missbruksrelation. Man har tänjt ganska många gränser. Det ser inte likadant ut så. Även om det är samma mekanismer. Så det är klart att sammanhanget har betydelse, och det perspektivet att är man van vid mycket bråk så kan det naturligtvis påverka. Men jag kan inte förstå hur man skulle kunna se det utan en samhällsstruktur. Vi lever i ett ohyggligt våldsamt samhälle.

CH: (...) Våld är en del av maskuliniteten och det är ett problem. Det är ett strukturellt problem. Det har inget med mäns biologi att göra.

Samhället, alltså samhällets sammanhang och gränser, blir relevant, inte bara för homosexuella personer. Våldet påverkar alla som vistas i samhället. Än en gång benämns biologiskt kön som en konstruktion, och inget som i sig ligger till grund för våldsamhet – det är snarare en fråga om samhällets syn på konstruktionen av vad manlighet står för. Citatet ovan visar även att en kombination av mikro- och makroperspektiven är en nödvändighet för att förstå våld i samkönade relationer.

LP: Vår grundställning är ju att våld i samkönade relationer är en del av den makt och kontroll strukturer som vi blir matade på strukturell nivå - alltså de heterosexuella tankar som styr normen och våra tankar om normen har påverkan på relationerna. Hbt - personers relationer. Det innebär ju då att liksom, de här med kön och våld och kontroll även då återskapas i hbt-personers förhållanden. Men sen sker det ju en hel del på individnivå, som jag försökte säga tidigare, kommer in annan problematik så som sårbarheten som hbt- person men som grund ser i ju då strukturerna som då påverkar. Vi pratar ju om könsmaktsordning och ser att den ändå sipprar ner i de här relationerna. och påverkar dem (...).

Att legitimera en institution rättfärdigar handlingar (Berger & Luckmann, 1979:112) – det innebär i praktiken att myndigheter och övriga instanser som i kraft av sin position är legitima och som inte erbjuder spetskompetens, eller där risken att bli bemött av homofobiska inslag, bidrar till att legitimera handlingen, i det här fallet avsaknaden av ett adekvat bemötande för den homosexuelle. I och med att normerna upprätthålls, att kunskapen är liten, och att ingen jobbar för ökad kunskap

och förståelse ges ett tyst godkännande åt diskriminerande behandling (t.ex. då en utsatt man inte blir tagen på allvar när han rapporterar våldsutsatthet).

Till detta kan länkas de dagliga rutinernas betydelse för vidmakthållandet av en struktur ” vardagslivets verklighet (...) konkretiseras i rutiner, något som är institutionaliseringens innersta väsen (...)” (Berger & Luckmann, 1979:174).

Genom att rutinmässigt utgå från att män är förövare och kvinnor offer, kan denna bild alltså leva vidare som en självuppfyllande profetia.

5.4 Konsekvenser av våld och övrigt

Något som kom fram under mina intervjuer men som inte ingår i mina frågeställningar var konsekvenserna av våldet i samkönade relationer. Nedan följer en redovisning av de som kom fram. Detta ges plats i arbetet då det, trots att de inte är relaterat till frågeställningarna, är intressant.

5.4.1 Självmord och missbruk

Antagandet att våld inte förekommer i samkönade relationer, att homosexuella inte känner sig tagna på allvar, den isolering som kan följa med en stämpel, eller tron om att bli stämplad som homosexuell leder till bristande tillit och en negativ självbild men också till självmordstankar (Stolt, 2009:56-57).

FIH:s (Folkhälsoinstitutet) har gjort en studie utifrån en folkhälsoenkät och en webbenkät som är baserad på ca 3400 svar. I folkhälsoenkäten uppgav 29% av de homo- eller bisexuella att de någon gång haft självmordstankar, jämfört med 14% av den övriga befolkningen. Även självmordsförsöken var vanligare bland homo- och bisexuella där 12% någon gång försökt ta sitt liv, jämfört med 5% av den övriga befolkningen (Winzer& Boström 2007).

Webbenkäten visar också att självmordstankar och -försök är vanligare bland homo- och bisexuella, men här är siffrorna mer jämnt fördelade. Självmordstankar var i princip lika vanligt förekommande (45%) medan självmordsförsök låg på 18% för homo- och bisexuella och på 16% för den övriga befolkningen (Winzer& Boström 2007).

Forskare har även funnit en länk mellan sexuell läggning och missbruksproblematik, till följd av den påfrestning det innebär att tillhöra en utsatt minoritet. Stolt (2009:9) menar att våld i samkönade relationer kan medföra missbruk och annan problematik. Vidare nämner hon att våld i nära relationer är det tredje vanligaste hälsoproblemet bland homosexuella män efter "aids och alkohol/ drogmisbruk" (Stolt, 2009:9).

5.4.2 Minoritetsstress, anmälan och diskussion

Alexander (2002:97) tar upp den stress som homosexuella får utstå enkom för att de är homosexuella. Han beskriver att de homosexuella som har kommit ut för föräldrarna upplever mindre stress, medan de homosexuella par som lever isolerat eller i vart fall vid sidan om egna nätverk lättare hamnar i en riskzon, där de kan komma att ta ut frustrationen och stressen på varandra. Stressen är något som kallas *minoritetsstress*. Den anses vara en av de konsekvenser som diskriminering och internaliserad homofobi medför (Stolt, 2009:40). Men det kan även vara omvänt, dvs. att minoritetsstressen leder till internaliserad homofobi (Stolt, 2009:18). Med internaliserad homofobi menas att hbt - personer införlivar och integrerar samhällets negativa attityder i den egna självbilden (Stolt, 2009:18).

Oavsett om minoritetsstressen eller den internaliserade homofobin kom först kan de leda till ökat våld inom samma grupp (Stolt, 2009:18).

På grund av avsaknaden av spetskompetens väljer många hbt - personer att inte anmäla att de blivit utsatta för våld i en nära relation. I de fall spetskompetensens kriterier uppfylls och införlivas, kan det vara bristande garantier om anonymitet som får personerna att avstå från att anmäla.

Konsekvensen är att när en hbt - person söker hjälp vänder han/hon sig i större utsträckning till traditionella myndigheter och hjälpinsatser än till stödverksamheter med spetskompetens inriktade på hbt - personer. Detta eftersom garantin om anonymitet bättre kan tillgodoses av traditionella myndigheter (Magnusson, 2010:9).

Anonymiteten hänger även samman med bemötandet. Spetskompetensen är önskvärd då faktorer som sexuell läggning inte behöver förklaras och individen kan känna sig mer förstådd och mindre dömd. Problem uppstår lätt när kompetens saknas, och bemötandet är något som oroar. Homofobin är inte bara något man som hbt - person kan möta ute på gatan, utan även i varje kontakt med olika

myndigheter och organisationer (eller i det närmsta närverket för den delen).

McClennen et al. (2002:26) skriver att visserligen är anmälningarna från homosexuella män utbrett (detta kan stå i kontrast med RFSL:s undersökning, vilket t.ex. kan bero på kontext), men de skriver också att då homosexuella män anmäler blir de ofta bemötta med myten om att våld inte kan vara skadligt i ett förhållande mellan två män.

För övrigt är det anmärkningsvärt att det inte finns något skyddat boende för varken homo- eller heterosexuella män (med undantag för ett boende genom RFSL) (Magnusson, 2010:51).

Normerna och myterna om män som virila, aggressiva och sexuellt villiga utgör ett problem för förståelsen av deras utsatthet överlag, men mer specifikt för deras utsatthet för sexuellt våld (Stolt, 2009:54). Konsekvenserna av detta är att läkeprocessen för männen som blivit utsatta för våld (även sexuellt våld) blir längre än nödvändigt. I och med att de har svårare att acceptera att de utsatts för våld blir inte bara den egna läkeprocessen svårare, det är också svårare att hjälpa dessa män (Stolt, 2009:55).

Inte bara gemene man kan förändra den situation som hbt - personer befinner sig i idag, utan det är även viktigt att målgruppen själv rapporterar och anmäler det våld som förekommer. Även inom den egna gruppen kan förekomsten av våld undertryckas, kanske därför att man inte vill bidra till att ge sin utsatta grupp negativ publicitet i en redan känslig fråga. Och vem vill inte bli omtalad i positiva ordalag? Detta är något intervjupersonen under tar upp.

LP: Det jag tänker mer på vid den här frågan, självklart tycker jag att samhället har ett ansvar att se till att de här individerna, att ge dem stöd och allt så, som heterosexuella får... (...) men det jag funderat på är hur denna minoritet (alla minoritetsgrupper), man vill inte riktigt se och lyfta frågor som är negativa, för man jobbar så mkt på att få gruppen accepterad... vilket gör att man gör ju de som är utsatta för våld en björntjänst... ja, men jag vet ju att det kan var hur jobbigt som helst att berätta om våld, oavsett vilken situation man befinner sig i och om man då möts av hyschande i den nära miljön så tror jag att det är... ja kan påverka jättenegativt... någonstans som heterosexuell kvinna idag så finns det ju förhoppningsvis, inte alltid men i ganska stor utsträckning, få stöd och människor erbjuder möjligheter att bo hos dem osv., hjälp. Men eftersom den diskussionen inte har förts i lika stor utsträckning i den här världen som hbt-personerna lever i, så kanske man inte heller har de kontaktnätet. Dels saknar man samhällsnätverket och inte heller i den egna gruppen. Det blir väldigt isolerat. Samhället måste börja, men utan diskussionen i gruppen kommer man heller inte hela vägen...har funderat på

hur man skulle få igång den... när jag arbetade i ROKS, det har alltid funnits många lesbiska kvinnor engagerade, mer eller mindre synligt, men att börja prata om våldet i den egna relationerna, de har även inom kvinnojourens rörelse är väldigt tabu. Man pratar om mäns våld mot kvinnor, nästan någon slags idealiserande av de lesbiska relationerna det har man ju kommit ifrån lite, men det finns ju någon sådan bild kvar tycker jag. Och sen om man ser utifrån nu, NCK, seminarium på Pride osv., när vi lyfter frågorna, det kommer liksom ingen... jag kan förstå det också, man vill lyfta de positiva frågorna. Man vill problematisera normsamhället, man vågar inte riktigt problematisera den egna gruppen.

McClennen et al. (2002:26) hävdar att homosexuella män inte anmäler sin utsatthet i USA, för att komma ifrån ytterligare stigma. Detta leder till att deras utsatthet blir ännu mer påtaglig. Gruppen, som intervjupersonen säger, gör sig själv en björntjänst. Rapporterar inte männen ges inte heller det incitamentet samhället behöver för att inrätta instanser med t.ex. spetskompetens eller, för den delen, skäl att inkludera våldet som det sociala problemet det faktiskt är.

Alldenstund samhället utesluter våld i samkönade relationer som ett socialt problem tar Murray och Mobley (2009:364) upp just utebliven rapportering som en tänkbar konsekvens:

”Another potential consequence of the exclusion of SSIPV from state domestic violence statutes is that individuals affected by SSIPV may be denied access to such resources as protective orders or treatment services. Due to a real or perceived lack of civil protections, SSIPV victims may not report their experiences of abuse because they believe that being victimized by their partners is less frightening than being victimized by the system(...).”

Stycket ovan visar på att de konsekvenser som blir av våldet kan bli omfattande och visar vikten av att ta tag i problemet.

6 DISKUSSION

6.1 Sammanfattning

Det vi kan dra som slutsats är, att trots ett stort mörkertal och avsaknad av statistik går det att slå fast att våld förekommer i samkönade relationer och det i en större utsträckning än vad gemene man kan tro. I likhet med heterosexuella relationer förekommer våld i 20-50% av relationerna (Alexander 2002). Den vanligaste våldsformen är psykiskt våld men ofta förekommer alla våldsformer i kombination. Dock börjar det ofta med psykiskt, sen fysiskt och sist sexuellt våld. Vanligt förekommande är psykiskt våld genom ”outing”, isolering och hot som gäller barn (och djur). Men även fysiskt våld är vanligt förekommande och anmärkningsvärt är att kvinnor i många fall och i motsats till den gängse uppfattningen kan tillfoga stora skador (Stolt 2009).

Vidare är bemötande centralt. Samhället präglas fortfarande av myter som finner sitt ursprung i homofobiska och heterosexistiska värderingar. Mer spetskompetens behövs, såväl hos specialiserade och traditionella organisationer som hos myndigheter.

När det kommer till att rapportera våldet är mörkertalet stort. Dock ser vi en tendens att homosexuella har en vilja att rapportera sin våldsutsatthet. Problemet kan ligga i att våldsdefinitionen skapad utifrån de rådande samhällsnormerna gör det svårt att se en man som ett offer och en kvinna som förövare. Detta präglar även rapporteringen om det sexuella våldet, både för män och för kvinnor - vi vet att det förekommer men inte i vilken utsträckning. Forskningen pekar på att män lider av psykiskt våld men utsätter och utsätts för sexuellt våld i större utsträckning än kvinnorna. Samtidigt bör den tillgängliga statistiken alltid ifrågasättas och inte minst sättas in i rätt kontext - den är inte statisk.

Slutligen har vi kunnat konstatera att både uppväxt och uppfostran (mikro- och makroperspektivet) kan påverka ett våldsmönster och att ett intersektionalitetsperspektiv kan vara relevant i frågor om våld. Samhällskonstruktionerna ligger till grund för många uppfattningar kring vad som är ”normalt” och vad som är avvikande, en rigid konstruktion som vi individer bör ifrågasätta.

6.2 Avslutande reflektion

Bortsett från det uppenbara att det krävs mer forskning i ämnet och information om problemet, krävs en utbyggd spetskompetens på de berörda arbetsplatserna. Ett exempel på vidare forskningsfrågor kan vara att undersöka hur omfattande konsekvenserna faktiskt är. Men även forskning på politisk nivå, som att undersöka politikernas roll och deras insatser för att motverka

problemet. Avseende de berörda arbetsplatserna – till exempel mans- och kvinnojourer – saknas ofta den spetskompetens som behövs för att ge adekvat hjälp och för att, som en effekt av bristande kompetens, inte skrämman iväg hjälpsökande. För torde det vara självklart att alla samhällsmedborgare bör hjälpas åt för att motverka det sociala problem som våld i samkönade relationer utgör, på samma sätt som man försöker motverka våld i alla former av relationer.

Referenslista

Alexander, C. (2002). " *Violence in gay and lesbian relationships*". Journal of gay& lesbian social service. Vol 14, num 1 s 95-98.

Aspers, P. (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber.

Berger, P. & Luckmann, T. (1979). *Kunskaps sociologi. Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. W&W

Burke, L.K. & Follingstad D.R (1999) " *Violence in lesbian and gay relationships- theory, prevalence and correctional factors*". Clinical Psychology review.

Crenshaw K.W (1991) " *Mapping the margins: intersectionality, identity politics, and violence against women of colour*" Stanford law review vol 43 num 6 s 1241-1299.

De los Reyes, P. & Mulinari, D. (2005). *Intersektionalitet*. Malmö: Liber.

Eriksson-Zetterquist, U. & Styhre, A. (2008). *Organisering och intersektionalitet*. Malmö: Liber.

Jönsson, H. (2010). *Sociala problem som perspektiv. En ansats för forskning& socialt arbete*. Malmö: Liber.

Little, B. & Terrance, C. (2010). " *Perceptions of Domestic Violence in Lesbian Relationships: Stereotypes and Gender Role Expectations*" " Journal of Homosexuality, vol 57 num 3 s 429- 441.

May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Magnusson Knöfel, A. (2010), *Det ingen vill se- en bok om samkönade parrelationer*. Brottsofferjourernas riksförbund.

McClennen, J. & Summers, A. & Vaughan, C. (2002). " *Gay Men's Domestic Violence: Dynamics, Help-Seeking Behaviors, and Correlates*" Journal of Gay& Lesbian social services. Haworth Press vol 14 num 1 s 23-49.

Louisa Torstensson
SOPA62 Klass D (HBG)
Ht 2010

Meeuwisse, A. & Swärd, H. & Eliasson-Lappalainen, R. & Jacobsson, K. (red) (2008).
Forskningsmetodik för socialvetare. Natur och Kultur

Murray, C.E & Mobley, A.K. (2009) ”Empirical research about same-sex intimate partner violence: a methodological review”. *Journal of Homosexuality* vol 56 num 3 s 361-387.

En handbok från SKR- våld i samkönade relationer, 2007.

Stanley, J. & Bartholomew, K. & Taylor, T. & Oram, D. & Landolt, M. (2006). ” *Intimate Violence in Male same-sex relationships* ” *Journal of family violence*. Vol 21 num 1 s 31-41.

Stolt, E. (2009) Våld i samkönade relationer- en kunskaps- och forskningsöversikt. Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK).

Winzer, R. & Boström, G. (2007) ”*Psykisk ohälsa, självmordstankar och självmordsförsök bland homosexuella, bisexuella och transpersoner (hbt)- resultat från två svenska undersökningar*”.
Suicidologi arg 12 nr 1.

<http://www.rfsl.se/brottsoffer/public/valdsamtlika.pdf> 29e dec 2010
Holmberg, C.& Stjernqvist, U. (2008), våldsamt lika

Bilaga 1 Enkät

Hej, denna enkät syftar till att undersöka hur våld ser utom i samkönade relationer. Svaren är helt anonyma och statistiken av svaren kommer att användas i mitt uppsats arbete för lunds universitet. (rfsl kommer även att få tillgång till en sammanställning?)

1)

Kvinna:

Man

2)

ålder:

under 20:

20-30:

30-40:

40-50:

50-60:

över 60:

3)

har du upplevt våld i din partner relation :

4)

om ja, var det – psykiskt våld:

sexuellt våld:

Louisa Torstensson

SOPA62 Klass D (HBG)

Ht 2010

annat fysiskt våld:

annan vålds form (precisera):

5)

hur uppmärksammade du först att du fick utstå psykiskt våld?

6)

anmälde du våldet?

7)

Om ja, varför?

Om nej, varför?

8)

Hets lagstiftningen (som en än samling för flera lagar och regler) tar upp "hets mot folkgrupp", LAGEN SÄGER ATT "DEN SOM I UTTALANDE ELLER I ANNAT MEDDELANDE SOM SPRIDS HOTAR ELLER UTTRYCKER MISSAKTNING FÖR FOLKGRUPP ELLER ANNAN SÅDAN GRUPP AV PERSONER MED ANSPELNING PÅ RAS, HUDFÄRG, NATIONELLT ELLER ETNIKST URSPRUNG, TROSBEKÄNNELSE ELLER SEXUELL LÄGGNING, DÖMS FÖR HETS MOTFOLKGRUPP TILL FÄÖNGELSE I HÖGST 2 ÅR ELLER OM BROTTEN ÄR RINGA, BÖTER" (2007, en handbok från SKR, våld i samkönade relationer).

lagen för våld inom samkönade relationer är följande:

visste du om det?

Är den tillräcklig?

9)

har du andra synpunkter?

Bilaga 2 Intervju

Hur länge har du jobbat inom organisation x?

Hur ser din kontakt med målgruppen ut? (facetoface, telefon)

Hur frekvent är kontakten? (sträcker sig över längre tid?)

Hur nära kommer du målgruppen?

Hur ser organisationens arbete med våld i samkönade relationer ut?

Kommit i kontakt med våld i samkönade relationer?

Lik/olikheter ang. våldet med olikkönade relationer?

lik/olikheter ang. våldet mellan kvinnliga/manliga samkönade relationer?

Hur ställer du dig till påståendet att homosexuella män utstår mer sexuellt medan homosexuella kvinnor utstår mer psykologiskt våld i deras relationer?

Varför?

Individual-psyklogiska perspektivet studerar våldsutövning utifrån en könsneutral analys med utgångspunkter i teorier om förövarpsykologi där förövarens beteende identifieras och klassificeras. Makronivå: baseras på å ena sidan samhälliga könsstrukturer: heteronormativitet och homofobi och å andra sidan individ-förklaringar - vilket perspektiv känner du igen (om nåt)?

Variationer i frågor har förekommit då denna mall gjordes inför intervjun med rfsi; de övriga

Louisa Torstensson
SOPA62 Klass D (HBG)
Ht 2010

intervjupersonerna är specialiserade på andra områden och då har tonvikten lagts på deras område:
t.ex. pratade vi mer om kvinnor i samhället med NCK, RFSL och männen i samhället med
mansjouren osv.

Bilaga 3: Kontakt

----- Ursprungligt meddelande -----

> Från: "Louisa Torstensson" <tjomper@hotmail.com>
> Skickat: den 26 oktober 2010 13:12
> Till: boj@rfsl.se
> Ämne: förfrågan rfsl brottsofferjour sthlm

Hej,

Jag heter Louisa Torstensson och ska skriva min c-uppstats för Lunds universitet i höst. mitt
nämnde kommer vara "våld i samkönade relationer".

Jag har försökt nå er via telefon utan framgång, kommer försöka igen, men skickar även här en
skriftlig förfrågan om någon av er som jobbar på brottsofferjouren kan tänka sig ställa upp på en
intervju?

Om jag inte får tag i er via telefon innan ni kan svara på detta mail, tackar jag på förhand!

MVH,
Louisa Torstensson
(kontakt information)

Bilaga 4 Enkät

Intervjuerna gav bra inblick och perspektiv i ämnet. Konstateras kan att det behövs mer kunskap,
inte minst gäller detta anställda och personer som jobbar inom jourer och andra berörda
organisationer - de vill ha mer kunskap för trots gediget engagemang, erfarenhet och viss
vetenskaplig kunskap räcker det inte hela vägen. En redogörelse för intervjuerna kommer längre ner
i arbetet.

Enkätsvaren var för få för att kunna belysa eller statistiskt säkerställa förekomsten av våld i samkönade parrelationer och hur det ser ut. Nedan redovisas de 17 svar som kom in, då svaren trots allt visar något.

Av de 17 svar som kom in har fyra personer varit utsatta för någon sorts våld, av vilka tre var kvinnor och en var man. Våldsbilden visar att två personer har upplevt psykiskt våld i kombination med sexuellt våld och att två personer har upplevt fysiskt våld i kombination med sexuellt våld. Vidare framkommer att i två av fallen var förövaren en man, i ett av fallen en kvinna och i ett av fallen var det biologiska könet ospecificerat.

Endast den utsatte mannen anmälde våldet till polisen.

En av dem som svarade nämnde just svårigheten med att uppfatta att det var våld han/hon utsattes för. Först när våldet tagit stora proportioner insåg personen sin utsatthet. Detta är något som kan förekomma även i olikkönade relationer men det förklarar också svårigheten att förstå och ta in våldet, som McClennen et al. (2002:26) nämner.